

Komunikační a slohová výchova jako motivační složka výuky mateřštiny

Radana Metelková Svobodová

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY S DIDAKTIKOU, PdF OU

DiDAi2!

Didaktické impulsy 2

Ostrava 5. 10. 2019

Východiska

- na 1. stupni ZŠ je kladen důraz na praktické zaměření výuky komunikační a slohové výchovy;
- obdobně přistupujeme k výuce této složky na 2. stupni ZŠ, ačkoli součástí každé učebnicové kapitoly je stručné teoretické poučení, tzv. přehled: *„Poučení by měla být osvojena v činnosti a také v činnosti (rozuměj komunikační) by měla být prověřena (...); poučení se žáci neučí z paměti, ale ve cvičeních, která následují, je aplikují...“* (Čechová, 1998, s. 182).

Slohový postup popisný – motivace – báseň J. Havla

Co kdo sbírá

Jenda sbírá známky,
Hanka hrady, zámky,

Vašek zase odznaky,
Šárka herce, zpěváky,

Dan má zájem o brouky,
Eva sbírá klobouky,

Jirka autogramy,
Lenka hlavolamy...

A já sbírám odvahu –
mám bázlivou povahu.

- **všestranný jazykový rozbor**, např.:
 - Máš vlastní sbírku?
 - Také někdy sbíráš odvahu? (vysvětli svými slovy)
 - Jak se chová bázlivý člověk?
 - Zdůvodni psaní slova *sbírka*.
 - Najdeš v textu básně více sloves nebo podstatných jmen?
 - Objevuje se v textu vlastní jméno ve tvaru 2. pádu jednotného čísla?
 - Které slovo do řady nepatří a proč?
 - Jenda – Hanka – známky – sbírá
 - Jenda – Hanka – známky – Vašek

Téma SBÍRKA (invence)

Moje sbírky.

Předprava:

Záci nechť si donesou své sbírky do školy.

Uspořádejme výstavu sbírek:

poštovních známek,
odznaků,
kamenů,
brouků,
květin,
nálepek.

Kdo vystavuje, pořídí si k sbírce tabulku:

Sbírka motýlů:
Sestavil N. Černý.

Co koho zajímalo?

Projevy:

Toník Červených měl krásnou známku z afrických kolonií. Neměl jí žádný jiný chlapec. Ať nám poví, kterak k ní přišel, jakou má známka cenu.

Jiřík Mašek má opět odznaky všech automobilek. Pověz, který odznak mají auta Praga, Škoda, Tatra, Walter!

Mařenka Trnečková přinesla sbírku pohlednic, které sama nakoupila, když jezdila s rodiči po světě. Ať Vám něco o nich poví!

Hanuš Svoboda se pochlubil svou sbírkou kamenů.

Sbírá je s tatínkem již tři roky. O každém kameni dovede povídati.
atd.

Majitelé sbírek mohou působiti jako průvodci.

Po výstavce oznamte její průběh některému dětskému časopisu nebo spřátelené škole! Popište výstavu přesně:

- a) kde a jak byla uspořádána,
- b) co vše v ní bylo,
- c) co bylo nejkrásnějšího,
- d) co vzbudilo nejvíce pozornosti,
- e) kdo výstavku navštívil,
- f) jaký měla úspěch.

Ukázka: (Jak bys vypravoval příteli).

Výstava našich sbírek.

a) Na sobotu a na neděli jsme si uspořádali výstavku našich sbírek. Každý se snažil, aby něco přinesl. Třídu jsme upravili za výstavní síň. Lavice jsme pokryli čistými prostěradly.

b) Byly tu zastoupeny sbírky známek, brouků, motýlů, kamenů, fotografií a pohlednic, ba ani lisované květiny nechyběly. Houdova maminka zapůjčila krásné staré sklo a Věra Strouhalová vystavila sbírku starého porculánu.

c) Nejkrásnější ze všeho byla sbírka broušeného skla, která se každému líbila.

d) Nejvíce podivu vzbudily staré hodiny, umístěné ve sbírce starožitností.

e) Naše výstavka vítala milé hosty. Přišlo mnoho rodičů, všichni páni učitelé, ba dokonce i pan inspektor a pan školní lékař.

f) Všichni nás chválili, že jsme měli dobrý nápad a o naší výstavce mluvili s obdivem.

Papiš, ale kratčeji!

Sbírkha

Rád bych vám představil svou sbírku nerostů, jinak označovaných také minerály. V přírodě se vykytuje přes 5300 minerálů, ale nejčastěji se setkáváme s cca 300 minerály.

Přerem nerostů jsem se začal zabývat asi před třemi lety. Vše to začalo tak, že moji maminka sbírala při procházce krásné kamery na naší schůzku a mnohé z těchto kamery tak ohromily, že jsem je musel začít hledat a sbírat také. Nejprve jsem je jen hledal a sbíral v přírodě, potom jsem si řadu nerostů také koupil na různých mineralogických výstavách.

To dobu, kdy se sbírání minerálů věnuji, se mi podařilo získat řadu krásných a cenných kusů z řady míst naší zeměkoule. Většinou mám například: ametyst, granát, zlato, pyrit, křesťal a řadu dalších krásných kusů, ale i skamenné rudy vložka či liškovou rudou zpracované pozourky.

Nerosty mám uloženy v plastové krabici s průhledkami a každou nerost mám pojmenován. Z doby některé koupě nerosty jsou cennější než ty, co jsem našel, za hodnotnější považuji ty, co jsem našel sám. Sbírkha jsem měl na ubrašku nehodlání ve škole a ve sbírání nerostů určitě budu pokračovat protože mě to pořád hodně baví.

Rád bych vám představil svou sbírku figurek. Jedná se o figurky gornitů a může úplně první figurka byl távar: gornit. Dostal jsem ho k věným nerostům od krabice. V té době jsem ještě gornity nemal tak se mi hodně líbil měří okološními krabkami v krabici pod pokrky. Postupem času jsem zjistil, že existuje usimovaný seriál ve kterém je mnoho více postav. To mě mě otvrdil na tolik, že jsem je začal sbírat. Gornity spadají pod různé řady podle: země, les, voda, vzduch, světlo, máti ale patří: láva, magma, zemřela. Trávní se je sbírat podle těchto řad. Do skupiny patří per postav a toho je jeder kapita. Jsem vysoce 4-5 cm, každá skupina má svou jednu představující barvu a svou vlastní výšku. V té své sbírce mám 23 kusů. Do budoucna bych měl získat všechny, snad se mi to podaří. Jak se začala sbírka rozvířat hledal jsem pro mě vhodné místo a přesunoval ji více po patři. Půl jsem větší místo na skřínce vedle televize, kde jsou mi stále na oči. Občas se podívám na internet nebo rájím s rodině do obchodu a když najdu nového tak se rád obkáním o svou sbírku.

Český jazyk 6, nakl. SPN

POPIS OSOBY

I. Robur dobyvatel

„Občané Spojených států amerických, jmenuji se Robur, což znamená Silný, a toho jména jsem opravdu hoden. Je mi čtyřicet let, ale vypadám na třicet. Mám železnou konstrukci, pevné zdraví, pozoruhodné svaly a výtečný žaludek, který by vzbudil závist všech pštrosů!“

Robur opravdu vypadal jako člověk odpovídající popisu. Měl střední postavu geometrického tvaru, připomínající lichoběžník, jehož delší základnu tvoří linie ramen. Na silném krku seděla velká kulatá hlava. K jaké zvířecí hlavě bychom ji přirovnali, kdybychom chtěli mermomocí srovnávat? K hlavě býka, ale býka s inteligentní tváří. Jeho oči při sebemenším odporu ihned jiskřily. Krátké, mírně kučeravé vlasy měly kovový lesk. Široká hrud se zdvihala a klesala jako kovářský měch.

(Podle Julesa Verne)

Při popisu osoby vypočítáváme ty rysy, které jsou pro určitého člověka charakteristické, které rozhodují o tom, že ho poznáme a odlišíme od jiných lidí. Základem bývá **vnější popis**, tedy vystižení celkového vzhledu osoby (výška, typ postavy) a dále jednotlivých částí těla (tvar hlavy, barva vlasů a účes, barva očí, podoba nosu a brady, případně tvar a velikost rukou a nohou a další výrazné rysy).

Vedle toho většinou uvádíme **význačné prvky chování** (způsob chůze, typické pohyby, způsob řeči, obvyklé reakce v určitých situacích).

Na základě vyjmenovaných rysů pak někdy poukazujeme na známé nebo předpokládané **vlastnosti popisované osoby**.

Názornost popisu osoby zvyšují **vhodně užitá přirovnání**.

3. Popis Jana Žižky z doby baroka

Muž prostřední postavy, tlustý a silný, v ramenou a v prsech mocný. Hlava velká, kulatá a hola. Celý opucovaný, fousy však hořejší na způsob Poláků velké. Huba velká, nos hrbolatý na způsob jestřába, přes čelo táhne se jedna ošklivá žila, přes nos čtyry odpudivé žily a jedna na nose. Barvy v tváři počernalý a požloutlý. Oděv polský, zbraň toliko palcát a šavle.

(Podle Romana Ferstla)

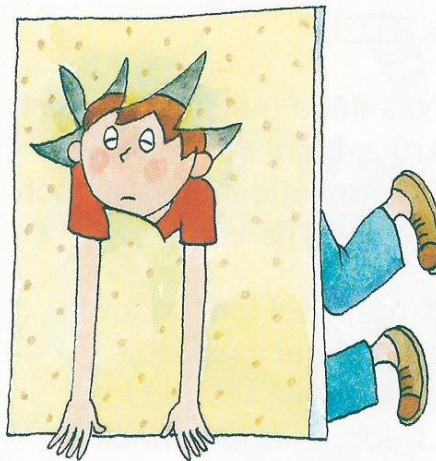
Motivace – báseň M. Kratochvíla

využito nejen pro SKV, ale také VJR

HLAVOU PROTI ZDI

Stará rčení je třeba brát
dneska trochu s rezervou,
čas a pokrok jejich pravdy
zpochybní a rozervou.

Že hlavou zeď neprorazíš,
tvrdit není radno.
Je-li tou zdí sádrokarton,
prorazíš ji snadno...

Invence – společná tvorba osnovy

1. Představení; 2. Vzhled; 3. Povaha; 4. Záliby; 5. Náš vztah

Rád/a bych charakterizoval/a osobu, která je mi velmi blízká. XY je můj/moje....: věk; kde žije; kdy jsem se s ní/s ním poprvé setkal; jak na mě na začátku působil/a (*Od první chvíle mi byla oporou, dá se na ni vždy spolehnout, nikdy nepokazí žádnou legraci... a právě z toho důvodu jsem si ji/ho vybrala pro svou charakteristiku*).

Popis vnější – vzhled: výška, typ postavy (*sportovní, štíhlá, hubená, střední, silnější...*); popis obličeje a jeho tvar: vlasy (barva, délka, úprava...); oči – barva, velikost (*výrazné, velké, lemované výraznými řasami*), tvar, postavení očí, líčení (*výrazné, elegantní, decentní...*), brýle; nos (*drobný, výrazný*); výraz ve tváři, rty – nevýrazné/výrazné, plné, úzké, výrazně červené - *často se usmívá, a proto všechny kolem sebe dobře naladí; cítím se v jeho/její společnosti dobře, protože je neustále v dobré náladě a svou radost rozdává, stále se usmívá...*); tvar obličeje – *oválný, protáhlý, baculatý...*; styl oblékání – co často nosí, co najdeme v jejím/jeho šatníku (např. *chodí sportovně oblečená, nejčastěji nosí pohodlná trička, mikiny a sportovní kalhoty; někdy také elegantní sukně a halenky; ve volném čase volí raději sportovní oblečení, které nejčastěji obléká při procházkách se psem*);

Popis vnitřní – povahové vlastnosti: jak danou osobu vidí její okolí (*já i lidé, kteří ji/jeho znají, ji/ho mají velmi rádi; velmi si jí/ho váží, protože...*); jakou má povahu – *milá, vtipná, chytrá, velký přehled, hodně toho ví, je ve škole/v kroužku oblíbená, protože nepokazí žádnou legraci, je vždy obětavá, vstřícná, ochotná pomáhat všem kolem sebe a kdykoli poradí...*; navíc o ní vím, že ji těší pomáhat všem ve svém okolí...; *není sobecká, lakomá, s kamarády se rozdělí; nikoho úmyslně nepomlouvá, je pravdomluvná, nemá ráda křivdu, miluje ráda zvířata/ květiny, zejména ...*;

Záliby: *XY ráda jezdí na kole, sportuje, hraje fotbal...*; často a ráda venčí svého psa a stará se o něj; ráda také čte, převážně knížky o zvířatech a knihy dobrodružné; někdy pomáhá své mamince při vaření; tatínkovi při práci na zahradě...; sbírá známky a zajímá se také o;

Vztah: *XY je mi velmi blízká, trávím s ní ráda každou volnou chvíli, ráda s ní jezdím na výlety...*; těším se na to, až...

Školní slohová práce žáka 6. ročníku (po domácí přípravě)

Charakteristika osoby

osnova:

- Představení
- Vzhled
- Osoba
- Žiloby
- Naš vzhah

Do své charakteristiky jsem si vybral svého kamaráda a zároveň taky spolusaka. Je mu dvanáct let a bydlí se svou rodinou v ulici Floššálkovicích. Ináme se uí od školky a nyní spolu chodíme do stejné školy v Tekravě-Floššálkovicích.

Měří 156 cm, má oválný obličej, modré oči, úzké rty a výrazný nos. Má vlasy, je kulený a má sportovní postavu a chodí sportovní oblečený.

Je hodný a když vidí někoho v nouzi tak mu okamžitě jde pomoci. Je pochizný a laskavý. Povraňuje ho na chýbrého a vtipného člověka, který mekává rád nová legraci.

Jeho koníčkem je je sport. Ras běhá, plave, jízdí na kole a na koloběžce, ale nejraději hraje fotbal. V zimě rád lyžuje a bruslí. Také má rád fotbal a rád ho sleduje v televizi. Také rád chodí do kina.

Bobek je můj oblíbený kamarád, s kterým se měřím spít. Máme mezi sebou pikantní vztah a kdykoli se můžu na něho spolehnout. Ináme se jeden druhému pomáhat.

Použitá literatura

Čechová, M. *Komunikační a slohová výchova*. Praha: ISV, 1998.

Havel, J., Švejdová, V. *Království nesmyslů*. Frýdek-Místek: Alpress, 2000.

Kol. autorů. *Český jazyk 6*. SPN: Praha, 2006.

Kratochvíl, M. *Létací koště*. Frýdek-Místek: Alpress, 2003.

Hodiny slohu 5. školní rok. s. 298–299, 1932.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017. [cit. 2019-07-09]. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/file/43792/>>

Svobodová, J. a kol. *Principy a cesty školní výuky českého jazyka*. Ostrava: PdF OU, 2017.

